

ЧЕРНИШЕВА Р.І.,

доцент кафедри природничо-математичних дисциплін
та методики їх викладання Донецького облІППО,
кандидат хімічних наук

БОЛДАРСВА Г.В.,

директор Шахтарської ЗОШ I-III ступенів № 4

УДК 373.1

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ПРИ МОДУЛЬНІЙ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

У статті розглядається і характеризується новий підхід до організації навчально-виховного процесу в школі, а саме: модульно-рейтингова технологія як перспективний педагогічний досвід і експериментальна психолого-дидактична система для розв'язання сучасних завдань профільного навчання. Наведено варіант моделі управлінського та науково-методичного супроводу впровадження модульно-рейтингової технології в умовах профільної старшої школи.

Ключові слова: модульно-рейтингова технологія, профільне навчання, науково-методичний супровід, модель.

В статье рассматривается и характеризуется новый подход в организации учебно-воспитательного процесса в школе, а именно: модульно-рейтинговая технология как перспективный педагогический опыт и экспериментальная психолого-дидактическая система для реализации современных заданий профильного обучения. Приведен вариант модели управленческого и научно-методического сопровождения модульно-рейтинговой технологии в условиях профильной старшей школы.

Ключевые слова: модульно-рейтинговая технология, профильное обучение, научно-методическое сопровождение, модель.

The article discusses a new approach and is characterized by the organization of the educational process in the school, namely the module-rating technology as a promising teaching experience and experimental psycho-didactic system for implementing the tasks of modern profile training. Represents a variant the model administrative and scientific methodological support module-rating technology in terms of high school profile.

Keywords: module-rating technology, specialized education, scientific and methodological support model.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Найважливішим стратегічним завданням модернізації загальної середньої освіти є забезпечення якості освіти завдяки орієнтації сучасної школи на особистісний розвиток, створення умов для самореалізації та самопізнання учнів [5, 7]. Одночасно з цим, завдання Концепції профільного навчання в старшій школі висувають вимоги відмовитися від орієнтації на «середнього учня» та перейти до індивідуалізованих методів, форм і засобів контролю, до використання автентичної оцінки, яка передбачає виставлення значущих для учнів оцінок за результатами виконання ситуаційних завдань та перевірку комплексних умінь. Формування такого інноваційного освітнього середовища в школі можливе через впровадження нових технологій. Проте недостатність теоретичних знань педагогічної інноватики, які поступово губляться в повсякденній практиці, гальмує інноваційні процеси, а інколи призводить до помилок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Аналіз вітчизняних і зарубіжних досліджень з проблеми педагогічних технологій (В.П. Беспалько, А.А. Вербицький, М.В. Кларін, М.І. Махмутов, Ф. Янушкевич і ін.) свідчить, що, незважаючи на наявний багатий арсенал різних

технологій навчання (діалогове, програмоване, проблемне, контекстне і ін.), жодна з них окремо не може забезпечити досягнення комплексу сучасних завдань якісної освіти [1, 3].

Модульно-рейтингове навчання зародилося та придбало велику популярність у вищих навчальних закладах багатьох країн світу. В Україні проблемою модульної організації начального процесу почали займатися на початку 90-х років (Т.А. Алексєнко, А.М. Алексюк, В.К. Майборода, В.В. Сушанко та ін.). Модульно-рейтингова система занять є організаційно-методичною формою навчання, яка передбачає вивчення матеріалу за принципом модульності з наступним рейтинговим підсумовуванням оцінок з навчальної дисципліни [8].

Модульно-рейтингова технологія в загальній середній освіті носить інноваційний характер і запроваджується сьогодні з метою підвищення якості навчання. Така трансформація технології з вищої освіти не потребує сліпого копіювання, а вимагає врахування специфіки нового дидактичного поля на засадах корисних, потрібних і доцільних переваг організації інноваційного освітнього простору. Найсуттєвішою перевагою цієї технології є її суб'єкт-суб'єктна парадигма, згідно з якою викладач сприймає слухача як суб'єкта навчання, активного його учасника,

котрий не чекає від викладача нової інформації і готових рішень, а працює самостійно над навчальним матеріалом під керівництвом компетентного керівника і в межах визначеного часу має право на вибір тактики навчання (темпу, послідовності проходження, рівня засвоєння, самоконтролю і самооцінки тощо). За такої організації навчального процесу є реальна можливість виконання завдань сучасної шкільної освіти, які особливо добре узгоджуються з потребою розв'язання практичних задач нового варіанту Концепції організації профільного навчання в старшій школі [4].

Мета статті – проаналізувати можливості модульно-рейтингової технології навчання в загальноосвітніх навчальних закладах; визначити умови успішного розв'язання завдань профільного навчання старшокласників при впровадженні модульно-рейтингової технології.

Виклад основного матеріалу статті. Застосування модульно-рейтингової технології навчання в умовах профільної школи доцільно почати з глибокого усвідомлення пріоритетів і переваг цієї технології в контексті завдань заключного етапу загальної освіти учнів (табл. 1).

Таблиця 1

Можливості модульної технології

Завдання профільної старшої школи	Принципи модульної технології
Продовження всебічного розвитку учня як цілісної особистості, його здібностей і обдарувань, його духовності й культури	<i>Принцип модульності</i> Концепція одиниць змісту навчання, згідно з якою малу порцію (одиницю) навчального матеріалу. зміст і обсяг якого визначається окремою дидактичною метою, можна вважати автономною темою і вільно інтегрувати в програму навчання. Модуль як одиниця навчального матеріалу має за мету поставити того, хто навчається, перед потребою регулярного активного самонавчання протягом усього навчального періоду
Сприяння в розвитку творчої самостійності, формуванні системи уявлень, ціннісних орієнтацій, які забезпечать випускнику школи можливість успішно самореалізуватися	<i>Принцип структуризації</i> Передбачає випереджаюче вивчення теорії збільшеними одиницями. Модулі структуровані за навчальними елементами зв'язку між ними та алгоритмом навчальної діяльності учнів. Завдяки цьому реалізується цілісність, завершеність навчально-розвивальної та виховної діяльності як на рівні всього курсу, так і окремих модулів (тем)
Забезпечення готовності до прийняття самостійних рішень, пов'язаних із професійним становленням	<i>Принцип діяльності</i> Учень може самостійно працювати з навчальним матеріалом у вигляді модулів, які містять конкретну мету навчання, об'єм інформації й методичні вказівки про можливі способи досягнення поставленої мети. Реалізація принципу надає навчальній діяльності активний та свідомий характер
Сприяння професійній орієнтації і самовизначенню старшокласників	<i>Принцип свободи вибору</i> Створюються умови для індивідуально-диференційованого підходу навчальної діяльності учнів та навчальної діяльності вчителя. Відкриваються можливості для вибору рівнів складності змісту програм навчальних дисциплін
Забезпечення наступності між загальною середньою та професійною освітою	<i>Принцип різностороннього консультування</i> Означає визначення консультативно-координуючої функції вчителя важливішою та відводить на другий план його інформаційно-контролюючу функцію
Створення умов для врахування і розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей, потреб учнів	<i>Принцип співпраці (паритетності)</i> Означає загальне визначення вчителем і учнем мети, форм, методів, рівнів складності навчального процесу при головній ролі вчителя та двостороння відповідальність за якість і рівень кінцевого результату

Аналіз наданої в таблиці інформації щодо розгорнутої характеристики ідей модульного навчання в контексті основних завдань профільного навчання дає підставу говорити про доцільність розповсюдження модульної педагогічної технології в загальноосвітніх навчальних закладах України [2].

Мусимо визнати, що серйозною проблемою залишається проблема оцінювання навчальних досягнень учнів. Діюча 12-бальна система оцінювання ще дуже далека від досконалості: проміжні оцінки мають допоміжний характер, отож слабо стимулюють повсякденну працю над навчальним матеріалом; не враховується «вага» окремих знань, умінь й навичок, що знижує вірогідність загальної (підсумкової) оцінки; не

передбачена можливість самооцінки учня, яку він може собі визначити і прогнозувати як суб'єкт навчання. Перелічені недоліки системи оцінювання характеризують діючу систему управління навчальним процесом як розбалансовану систему завдяки ненадійності зворотного зв'язку між вчителем і учнями. Тому відповідним чином має трансформуватися в рамках модульної технології навчання і система оцінювання. Практика свідчить, що завдяки опануванню рейтингової системи оцінювання досягається низка суттєвих переваг саме модульного навчання [6]. Крім того, кожен учень може сам контролювати й оцінювати свої навчальні досягнення та свідомо регулювати успішність свого просування, спрямовуючи й

розподіляючи свої зусилля для досягнення поставленої мети.

Таким чином, майбутнє – за модульним навчанням і рейтинговою системою оцінювання. Постає завдання технологізувати ці передові досягнення педагогічної думки, тобто визначити правила та підходи їхнього практичного застосування. Такі правила та підходи були сформульовані, а їх дієвість перевірена практикою організації навчально-виховного процесу на базі експериментального майданчика в Шахтарській ЗОШ I-III ступенів № 4 в рамках реалізації регіональної програми «Упровадження профільного навчання в старшій школі».

На стартовому етапі впровадження модульно-рейтингової технології в школі була розроблена модель науково-методичного супроводу з урахуванням наступних етапів: аналітико-діагностичний, нормативно-установчий, діяльнісно-психологічний, контроль-

корекційний (рис. 1). При цьому було враховано два аспекти: організаційний (реалізація навчального процесу в рамках моделі) та особистісний (взаємодія суб'єктів навчального процесу в ході методичного забезпечення).

Кожний етап навчально-методичного супроводу завершувався прийняттям управлінського рішення. Наприклад, організаційний етап завершився довідкою членів міської експертної групи про стан готовності закладу до впровадження інновацій. Практика показала, що при створенні чогось нового неможливо керуватися лише інтересами, бажаннями, прагненнями. Необхідно враховувати все, і перш за все, необхідно було дослідити мотиваційну сферу, професійні можливості, кадровий потенціал учасників експерименту. Тому перший етап роботи – аналітико-діагностичний.

Рис. 1. Модель науково-методичного супроводу модульно-рейтингової технології навчання у профільній школі інновації;

Модель науково-методичного супроводу, в основу якого покладено функції управління (діагностування, організація, мотивація та контроль), на цьому етапі передбачала розробку плану дій та поставку відповідних задач:

– виявити готовність учителів до впровадження

– провести анкетування серед учителів, учнів, батьків щодо впровадження нового виду оцінювання навчальних досягнень учнів профільної школи;

– вивчити досвід роботи педагогів з цієї

проблеми;

- клопотати перед відділом освіти про впровадження експерименту;
- провести діагностику ефективності методичного забезпечення;
- створити умови для інтелектуальної ініціативи, виявлення педагогічної ідеї;
- встановити з кожним педагогом особистісно значимі індивідуальні відносини.

Особливого значення при модульно-рейтинговій технології набуває календарне планування. Учителі, які працюють в 10-11 класах, до кожного семестру подають на затвердження технологічні карти, в яких наведено всі види діяльності учнів на уроці, що будуть використовуватись та оцінюватись учителем. Задача методичної служби – ретельно проаналізувати календарне планування, стан розробки і ведення технологічних карт, критерії оцінювання, які учитель обрав для того чи іншого виду діяльності, бо від цього залежатиме та оцінка, той бал, який учень отримає на кінець вивчення дидактичного модуля (теми), допомогти педагогу логічно розподілити бали за кожний вид діяльності учня на уроці.

На постійному контролі адміністрації знаходиться аналіз дотримання розробленого науково-методичною радою «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень старшокласників». У ньому передбачаються додаткові бали учням не лише за виконання творчих видів завдання, а й за активність та системність роботи на уроці, участь у різноманітних конкурсах, змаганнях тощо. За допомогою рейтингової системи оцінювання з'явилися можливості для учнів:

- усвідомлювати необхідність системної роботи;
- бачити динаміку своїх результатів;
- активізувати самостійну творчу діяльність;
- підвищити зацікавленість у результатах навчання;
- включитися в пошук заходів щодо підвищення середнього балу атестату та свого статусу в класі або в школі.

Якщо аналізувати певні результати експерименту в школі протягом 2011-2013 років, то можна відзначити покращення показників ЗНО

випускників школи (III місце серед шкіл м. Шахтарська), розвиток інноваційного мислення всіх учасників експерименту, створення в колективі атмосфери педагогічного партнерства, підвищення активності та результативності участі старшокласників у конкурсах та олімпіадах, покращення показників реалізації подальшої освіти або працевлаштування випускників.

Висновки. Модульно-рейтингова технологія – це важливий крок у напрямку покращення та оптимізації навчально-виховного процесу в профільній школі. Рейтингова система оцінювання дозволяє значно підвищити ефективність діяльності як педагога, так і учня. Але ця педагогічна інновація потребує від працівників загальноосвітніх закладів належної психолого-педагогічної підготовки, перебудови організаційних і методичних складових профільної освіти.

Список джерел

1. Беспалько, В.П. Слагаемые педагогической технологии [Текст] / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Бондар, В.І. Модульно-рейтингова технологія вивчення навчальної дисципліни (на матеріалі дидактики): [навчальний посібник] / В.І. Бондар. – К.: НПУ, 1999. – 49 с.
3. Кларин, М. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта [Текст] / М. Кларин. – М.: Знание, 1989. – 80 с.
4. Концепція профільного навчання у старшій школі Наказ МОН України № 1456 від 21 жовтня 2013 р. «Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі» [Електронний ресурс] / Освіта в Україні та за кордоном – Освіта. UA. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/.
5. Корсакова, О. Про технологію диференційованого навчання / О. Корсакова // Рідна школа. – 2001. – № 9. – С. 44-46.
6. Корнев, Ю.М. Опыт создания и применения рейтинга / Ю.М. Корнев, В.А. Силачев // ЖВХО им. Д.И. Менделеева. – 1990. – Т. 35. – № 3. – С. 323-327.
7. Шамова, Т.И. Активизация учения школьников [Текст] / Т.И. Шамова. – М.: Педагогика, 1982. – 208 с.
8. Юцявичене, П.А. Теория и практика модульного обучения [Текст] / П.А. Юцявичене. – Каунас: Швисса, 1989. – 272 с.